

Gosztonyi Enikő: Elindult a "Tudásdepó-Expressz" Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

TIOP és TÁMOP pályázatok a megye könyvtári fejlesztésében

Az, hogy a Portál programban közzétett, 2008-2013 közötti időszakra vonatkozó könyvtárfejlesztési stratégia és az abban megfogalmazott célok megvalósítása milyen fontos a kulturális politika számára, jelzi, hogy napjainkra a könyvtárak visszavonhatatlanul az élethosszig tartó tanulás tevékeny és megkerülhetetlen részesei lettek.

A könyvtárak szerepének további növelésére az élethosszig tartó tanulásban soha nem látott lehetőségek nyílnak a stratégia megvalósításához szükséges európai uniós források lehívásával, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által hirdetett TIOP és TÁMOP programok segítségével. A TIOP 1.2.3 konstrukciói a számítástechnikai géppark bővítésével, új, nagyobb teljesítményű szerverek beszerzésével, esetenként a meglévőnél korszerűbb integrált könyvtári rendszer alkalmazásával megteremti a szükséges technikai háttérrel a TÁMOP 3.2.4 pályázatok célkitűzéseinek megvalósításához. A digitális tartalmak mennyiségi növelésével, valamint országos szinten megtervezett kezelésével (metaadatolás, tárolás, megőrzés és szolgáltatás) az oktatás számára is kimeríthetetlen tartalombázist jelentene.

A könyvtári hálózatok összekapcsolása, az informatikai rendszerek fejlesztése, az elektronikus és mozgó könyvtár létrehozása - többek között ezekre a beruházásokra nyílik lehetőség abból a jónéhány milliárd forintból, amelyre a könyvtárak pályázhattak, pályázhatnak a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program keretében. A pénzből többszáz könyvtár szolgáltatásainak összehangolt informatikai fejlesztésére nyílik lehetőség. Nagy örömünkre szolgál, hogy a TIOP 1.2.3. 2008-as konstrukcióban támogatott könyvtárak között a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei konzorciumunk pályázatát, a Könyvtári szolgáltatások összehangolt infrastruktúra fejlesztése Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében című projektünket is megvalósításra alkalmasnak találták a bírálók.

A konzorciumi tagok összefogása a közös szakmai elképzelések megvalósítására született, amelynek célja a tagok számítógépes infrastruktúrájának fejlesztése mellett a megyei, térségi, kistérségi könyvtári szolgáltatások összehangolása volt.

Ez az összefogás nem előzmény nélküli megyénkben, hiszen 1993-ban, egy nagyszabású informatikai pályázatban való közös részvétel érdekében 11 városi (volt járási) könyvtár társulásával megalakult a "Sz-Sz-B Megyei Könyvtárak Egyesülés". Az egyesülés formában keretet adó összefogás célja elsősorban az informatikai fejlesztések összehangolásának segítése volt. Már ekkor megfogalmazódott a közös megyei helyismereti katalógus létrehozása, ami sajnos, a tervek szintjén maradt. A megye könyvtárainak összefogása a későbbiekben dokumentumellátó rendszer létrehozásával egészült ki. Jelenleg mintegy 80 könyvtár csatlakozik az egyesülés keretében működő közös dokumentumellátó rendszerhez, amely éves szinten 47-48 millió forint forgalmat bonyolít le.

A nyíregyházi Mórty Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár vezetésével konzorciumot alkotó hét könyvtár összesen 94 111 040 forintot nyert a TIOP 1.2.3. első fordulójában. A konzorcium kedvezményezettjei, a kisvárdai Városi Könyvtár, a vásárosnaményi Balázs József Városi Könyvtár, a nyírbátori Városi Könyvtár, a tiszavasvári Művelődési Központ és Könyvtár, a tiszalöki Városi Könyvtár és Művelődési Ház, valamint a nagykállói Ratkó József Városi Könyvtár, és természetesen a megyei könyvtár. Az elnyert összegből a számítógépes géppark korszerűsítése, bővítése (42,2 millió), illetve egy korszerűbb, egységes integrált könyvtári szoftver beszerzése (31,9 millió) és alkalmazása valósulhat meg.

Mindezen fejlesztések nemcsak a kedvezményezett könyvtáraknak jelentenek előrelépést, hanem a hozzájuk kapcsolódó, KSZR keretében ellátott könyvtári szolgáltatóhelyek használói számára is. A hét konzorciumi tag közül három a kistérségi feladatellátásban is közreműködik mint szolgáltató könyvtár. Kisvárdán két kistérségben 15 szolgáltatóhely ellátására kötött szerződést, Vásárosnamény a beregi kistérségben 22 településen van jelen, a megyei könyvtár a baktalórántházai kistérség 12 településén látja el a mozgókönyvtári feladatokat.

A beruházás nagyon is időszerű, hiszen a városi könyvtárakban a számítástechnikai eszközök igencsak elavultak, alkalmatlanok korszerű könyvtári szolgáltatások nyújtására, a megyei könyvtár viszonylag fiatal gépparkja, amelyet 2005-ben az új épülettel együtt vehettünk birtokba, szintén bővítésre, cserére szorul.

A pályázat megvalósítása során a konzorcium könyvtáraiban a használók számára fenntartott, internet-hozzáférést biztosító számítógépek száma 110 géppel bővül, a könyvtári rendszer működését 22, a támogatásból beszerezett, illetve bővített számítógépes munkaállomás, valamint nagy kapacitású szerver biztosítja majd.

Az eszközpark fejlesztésén túl a pályázatban vállaltuk, hogy a jelenlegi SLIB integrált szoftvert lecseréljük egy olyan együttműködésen alapuló, közösen alkalmazott korszerű, felhasználóbarát integrált rendszerre, amely képes a közös felületen való keresés biztosítására, megteremtheti a feltételeit a régóta tervezett közös helyismereti adatbázis létrehozásának. A konzorcium tagjai - Vásárosnamény kivételével, amely már HUNTEKA-használó -, mint ahogy a megye könyvtárainak nagy része, az SLIB integrált rendszert használja, ezt váltja fel egy új, korszerűbb rendszer szolgálatba állítása. A konzorcium valamennyi tagja a HUNTEKA mellett tette le a voksát, és bár még a megyei könyvtár a közbeszerzési eljárás lefolytatása előtt nem tehet végleges kijelentést, de nem árulok el nagy titkot, hogy a célunk egységes rendszer alkalmazása.

ISO-tanúsítványt szerzett intézményünkben évente végzett könyvtárhasználói elégedettségmérés eredménye is mutatja, hogy megváltoztak az olvasói szokások, az otthoni internethasználók számának dinamikus növekedésével az országos tendenciához hasonlóan az utóbbi években nálunk is jelentősen növekedett a távhasználatok száma, az olvasók egyre inkább előnyben részesítik az otthonról is elérhető könyvtári szolgáltatásokat. Éppen ezt az igényt szolgálják a technikai beszerzések, így a könyvtár állománya és más szolgáltatásai is elérhetővé válnak a világhálón. A fejlesztés a webalapú szolgáltatások bevezetésének feltételeit is megteremti, a használóközpontúság elvének érvényesítésével, földrajzi helytől, könyvtári épülettől, nyitvatartási időtől független hozzáférést kívánunk biztosítani az általunk feltárt és közzétett információkhoz Nyíregyháza és a megye lakóinak, illetve a világ bármely részéről információt keresőknek.

A pályázók számára előírt feladatok közt szerepelt az is, hogy az infrastruktúra-fejlesztéssel speciális könyvtári szolgáltatásokat alakítsanak ki a fogyatékkal élőknek, ezzel növelve az esélyegyenlőséget (Braille-nyomtatók, képernyőolvasó szoftverek, felolvasó készülékek beszerzése, hangerősítő rendszer kialakítása) a hagyományos és az online könyvtári szolgáltatások igénybevétele során. A fejlesztéssel a fogyatékkal élők számára sokrétűbb könyvtári szolgáltatást tudunk nyújtani. Számunkra minden fejlesztés az esélyegyenlőség figyelembevételével zajlik. Ez a fogalom nemcsak a fogyatékkal élőket foglalja magába, hanem a leszakadó társadalmi rétegeket is, ezért igyekszünk számukra elérhető, igényeiknek elébe menő könyvtári szolgáltatást tervezni és nyújtani.

A TIOP-1.2.3. pályázatunk támogatási szerződése szeptemberben aláírásra került, és a fejlesztések eredménye 2010 decemberében már láthatóvá válik.

Számunkra azért különlegesen jelentős az eredmény a pályázaton való sikeres szereplés, mert bár az elmúlt több mint egy évtizedben számos pályázaton szerepeltünk sikeresen, úgy is

mondhatjuk, az NKA-s pályázatokon nőttünk fel, s igen rutinosnak és eredményesnek mondhatjuk magunkat, de uniós projektben még semmilyen tapasztalatunk nem volt. Sok konzorciummal ellentétben mi nem vettük igénybe pályázati cégek segítségét, megpróbáltuk a magunk erejéből elkészíteni. A pályázat megírása igazi csapatmunkában történt; a koncepció kidolgozásában valamennyi városi könyvtárigazgató aktívan közreműködött, a megyei könyvtár részéről Zselinszky Lászlóné volt, aki összefoglalta konzorciumi pályázat tartalmi részét.

A projektmenedzsmentet a megyei könyvtár biztosítja, ehhez csatlakozik szakmai megvalósítóként egy informatikus és egy médiamérnök kolléga, és természetesen mindez Nagy László megyei igazgató - aki egyben a konzorcium vezetője is - szakmai koordinálásával történik.

Azt hiszem, mindannyiunk nevében mondhatom igazi kihívást jelentett a pályázat elkészítése, s az előttünk álló megvalósítás is, egyben remek lehetőség uniós pályázati tapasztalatok szerzésére.

Kihíváson nem az informatikai eszközök, szoftverek beszerzését értem, hanem arra az óriási dokumentációs kötelezettségre gondolok, ami próbára teszi a türelmünket, kitartásunkat. Külön nehézséget jelent a konzorciumban való részvétel is, hiszen eddig nem volt lehetőségünk ilyen formában pályázni, tapasztalattal sem rendelkezünk ezen a téren. A konzorciumi együttműködés jelentősen megnöveli az adminisztrációt, bár nekünk, könyvtárosoknak nem jelent különösebb nehézséget a dokumentálás, de bevallom, ilyen arányú adminisztrációs feladatokra nem voltunk felkészülve. Az OKMT-vel való egyezkedések, módosítások, hiánypótlások, továbbá a hiánypótlások hiánypótlása és egyéb előleg kifizetést késleltető, utólag kért igazolások beszerzése mára rutinná tettek bennünket.

A projektünk fél évvel a kezdés után a megvalósítás szakaszában van, valamennyi partnerünk számlájára megérkezett a 35 százalék előleg, a konzorcium tagjai esetében a gépek szállítása megtörtént, a megyei könyvtárba pedig a közbeszerzési eljárást követően történik meg az eszközök szállítása. Februárban szeretnénk az első kifizetési kérelmet összeállítani, hogy újabb 35 százalék támogatási forrásból folytassuk a projektünk megvalósítását. Az ütemterv szerint júliusban kerül sor az új, korszerű integrált könyvtári rendszer beszerzésére, rendszerbe állítására, s az év végére várhatóan már új szolgáltatásokkal állunk a könyvtárhasználók rendelkezésére.

Az infrastruktúra-fejlesztést követő terveink

A fentiekben leírt, megvalósuló TIOP-os infrastruktúra-fejlesztésre épülő TÁMOP 3.2.4. konstrukció első ütemében benyújtott pályázatunkat sajnos, forráshiány miatt elutasították, ám mivel a pályázatban megfogalmazott célok, a szolgáltatásfejlesztésre irányuló törekvéseink megfeleltek az elvárásoknak, a pályázatot tartaléklistára helyezték. Jelen cikk írásának idején, február közepén kaptuk az információt, hogy bár csökkentett támogatási összeggel (83,3 millió), de támogatott projektté nyilvánították pályázatunkat, így remélhetőleg, meg tudjuk valósítani elképzeléseinket.

Az esélyegyenlőség megteremtése hatékonysággal és minőséggel című TÁMOP 3.2.4. pályázatunkban vállalt célkitűzésünk a hatékony együttműködésen alapuló, a könyvtárhasználók igényeinek kielégítését célzó szolgáltatásfejlesztés.

E pályázatot nem konzorciumi formában, hanem önállóan nyújtotta be a megyei könyvtár, ám a pályázatban megfogalmazott célok elérését, a feladatok megvalósítását 22 együttműködő partnerintézmény (városi, középiskolai és múzeumi könyvtár) bevonásával végezzük.

A pályázatban vállalt részprojektjeink közül néhány folytatása a korábbi években már megkezdett, de rendszeres támogatás hiányában akadozó programjainknak.

Fejlesztési terveink, célkitűzéseink közül néhány:

- Az olvasáskultúra fejlesztése a hátrányos helyzetűek körében: új módszerekkel kívánunk hozzájárulni az olvasáskultúra fejlesztéséhez, különös tekintettel a korai olvasásfejlesztésre (kisgyermekekre és szüleikre); a cigány lakosságra, vakokra és gyengén látókra.
- eLearning portál fejlesztésével a távoktatás megszervezése.
- A megyei helyismereti/helytörténeti anyagok teljes körű feltárása, digitális repozitóriumának létrehozása.
- Akkreditált könyvtárszakmai képzések lebonyolításával rendszeresen képezzük könyvtárak a jelenlegi/majdani felhasználóit és saját munkatársait.
- Folyamatos minőségi fejlesztéseket végzünk az ISO-tanúsítvány szellemében.
- Az ODR-nyilvántartás elveihez igazodó megyei helyismereti lelőhely-adatbázis kialakítása, fejlesztése a projektben résztvevő szakterületi és oktatási partnerintézményekkel.

Bízunk benne, hogy az említett TIOP és TÁMOP konstrukciókban leírt fejlesztési elképzeléseink megvalósítása Szabolcs-Szatmár-Bereg megye könyvtári helyzetében jelentős, pozitív irányú változásokat eredményez. Ehhez az együttműködő könyvtárakkal való közös gondolkodás és az intézmények között meglévő támogató partneri kapcsolat nyújt garanciát.

További TIOP és TÁMOP fejlesztések a megyében

Nagyon örülünk annak, hogy a megyében más könyvtárak is sikeresen vettek részt az NFÜ által kiírt pályázatokon. A TIOP első ütemében - bár több konzorcium és önálló könyvtár is pályázott - a miénken kívül csak a rakamazi konzorcium nyert, így közel 22 milliós támogatásból valósíthatják meg a fejlesztési elképzeléseiket.

A második ütem támogatott projektjei között már nyolc további városi könyvtár informatikai fejlesztése valósul meg 23,5 milliós forrásból, információk szerint csatlakozva a megyei fejlesztési irányhoz, többségük a HUNTEKA rendszer megvásárlásával, alkalmazásával fejleszti könyvtári szolgáltatásait.

Sajnos, a könyvtári szempontból is leghátrányosabb beregi kistérség, a fehérgyarmati - amely területre vonatkozóan 2002-ben elkészítettük a bibliobuszos ellátás megvalósíthatósági tanulmányát, amit a KSZR-koncepcióba is beillesztettünk - nem nyert támogatást. Így szinte behozhatatlan hátrányba kerül a 49 települést magában foglaló legnagyobb kistérség. Sajnálatainkra szintén kimaradt a támogatottak köréből a mátészalkai Képes Géza Városi Könyvtár, amely városi ellátáson túl 11 település KSZR-ben történő ellátását is biztosítja.

A TÁMOP pályázatban eddig nyertes hét megyebeli könyvtár összesen 253,8 millió forint támogatásból valósíthatja meg a fejlesztési elképzeléseit, és reméljük, hogy a második ütem nyertesei között további könyvtárakat üdvözölhetünk.

(Zárójelben foglalom össze azt a megyénkben szerzett tapasztalatomat, hogy az önkormányzatok által benyújtott pályázatok esetében sajnos, az uniós projektekben való közvetlen tapasztalatszerzés nem adatik meg a könyvtáros kollégáknak, több esetben az önkormányzat főállású pályázatírója állítja össze, írja meg a pályázatot, ami nem feltétlenül rossz dolog, ám a könyvtárosok közreműködése több esetben kimerül a monitoring mutatókhoz szükséges statisztikai adatok szolgáltatásában. Jobb esetben megkérdezik ugyan a könyvtárosok véleményét a beszerzendő eszközökről, esetleg a pályázat tartalmi részét ők írják, ám a projekt lebonyolításába nem vonják be őket. Úgy gondolom, a könyvtárak ki vannak szolgáltatva a fenntartóknak, volt eset, amikor minden feltétel adott volt ahhoz, hogy a könyvtár önállóan benyújtsa pályázatát, ám ehhez a fenntartó nem járult hozzá, a fent említett módon elkészítette a pályázatot, és végül mégsem sikerült támogatást nyerniük, így a könyvtár fejlesztése meghiúsult.)

Jómagam a Tudásdepó-Expresszt olyan képzeletbeli vonathoz hasonlítanám, amelynek mozdonya egy-egy megyei felsőoktatási vagy szakkönyvtár, vagonjai a könyvtárak és utasai a könyvtárhasználók. Ahogy a címben is jeleztem, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében elindult a Tudásdepó-Expressz. Bár még igazi robogásról nem beszélhetünk, ám egyre gyorsabban haladunk és egyre több és több kocsival fut e képzeletbeli expressz.